

Socialutskottet**Remissvar avseende promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU – Utredning som ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU**

Ert dnr: 1416-2021/22

Behövs den föreslagna regleringen?

Utredningen föreslår att barnets bästa ska införas som ett självständigt rekvisit vid prövningen om vård med stöd av LVU ska upphöra.

Förslaget innebär en förändring av grundtanken som hittills gällt inom tvångsvårdslagstiftningen och som går ut på att barn och vårdnadshavare ska återförenas så snart det är möjligt. En så genomgripande förändring kräver enligt förvaltningsrättens mening en djupare analys än vad utredningen haft möjlighet att göra.

Redan nuvarande lagstiftning innehåller bestämmelser som tar sikte på barnets bästa när vården enligt LVU upphör. För socialnämnden finns möjlighet att ansöka om flyttningsförbud och vårdnadsöverflytt. Vid sådana beslut ska barnets bästa vara avgörande. För att ytterligare förstärka barnets bästa har riksdagen nyligen beslutat om nya bestämmelser som ska träda i kraft den 1 juli (prop. 2021/22:178, bet 2021/22:SoU33, rskr 2021/22:322). Avsikten med de nya bestämmelserna är att förstärka barnrättsperspektivet, bl.a. genom att det alltid ska övervägas om ett flyttningsförbud behövs när vården enligt LVU upphör. Det införs också en bestämmelse om att socialnämnden ska överväga om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflytt när barnet vårdats i samma familjehem i två år. Syftet

med de nya bestämmelserna är att de bestämmelser som redan finns om vårdnadsöverflytt och flyttningsförbud ska tillämpas för att garantera barnets bästa, genom att säkerställa deras säkerhet, trygghet och stabilitet. Förvaltningsrätten anser att effekten av den nya lagstiftning som träder i kraft den 1 juli bör avvaktas innan ytterligare förändringar görs.

Som inledningsvis nämndes innebär utredningens förslag också en grundläggande förändring av de principer som LVU vilar på. En sådan förändring kräver ytterligare överväganden. Det gäller särskilt frågan om hur förtroendet för socialnämnderna och förvaltningsdomstolarna kan påverkas av att de åtgärder en vårdnadshavare vidtar och vilka förändringar en vårdnadshavare genomgår kommer att vara av underordnad betydelse för frågan om fortsatt vård enligt LVU.

Oaktat vad som anförts ovan har förvaltningsrätten följande synpunkter på förslaget.

Upphörande av vård och fortsatt vård enligt 21 § LVU

Utredningen förslår att barnets bästa ska införas som ett självständigt rekvisit vid prövningen om vård med stöd av LVU ska upphöra. Förslaget föreslås införas i huvudsak i 21 § LVU och utformas som en prövning i två steg.

I det första steget provas först om det finns förutsättningar för vård enligt 2 eller 3 §§ LVU, och därefter om de omständigheter som ledde till ett beslut om vård förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt. Förvaltningsrätten anser att båda leden inom ramen för det första steget av prövningen avser samma fråga – nämligen frågan om vårdbehovet kvarstår eller inte. Det första ledet bör därför tas bort.

I det andra steget provas om barnets hälsa eller utveckling riskerar att allvarligt skadas om vården upphör. Av utredningen framgår att det är

fråga om en viss kvalifikation av skada och att det inte är tillräckligt att det finns en generell farhåga att barn i allmänhet påverkas negativt av ett uppbrott från en miljö. Det krävs i stället att det finns konkreta omständigheter som med styrka talar för att barnets hälsa eller utveckling allvarligt kan skadas. Förvaltningsrätten konstaterar att övriga riskbedömningar i LVU är formulerade som att det ska finnas en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Med hänsyn till att det huvudsakliga syftet också med föreslagen riskbedömning förefaller vara att utesluta alltför avlägsna risker anser förvaltningsrätten att riskbedömningen bör vara utformad på samma sätt som övriga riskbedömningar i LVU. I promemorian framhålls dessutom att prövningen som ska göras om ett flyttningsförbud ska meddelas till stor del liknar den prövning som följer av utredningens förslag till 21 § andra och tredje styckena LVU.

I 21 § LVU anges att när vård med stöd av denna lag inte längre behövs, ska socialnämnden besluta att vården ska upphöra. För att vård ska upphöra enligt bestämmelsens nuvarande lydelse krävs alltså antingen att vårdbehovet har upphört, eller att den behövliga vården kan ges på frivillig väg. Det är inte helt ovanligt att vårdnadshavare i ett mål om upphörande av vård framhåller att vården fortsatt kan ges på frivillig väg. Förvaltningsrätten anser att det bör tydliggöras att ett tillförlitligt samtycke till nödvändig vård även fortsatt ska kunna tillmätas betydelse. Det gäller såväl vid upphörande av vård som ges med stöd av 2 eller 3 §§ LVU som vid fortsatt vård enligt utredningens förslag till 21 § andra stycket LVU.

Förvaltningsrätten konstaterar att det även i övrigt saknas bestämmelser om när fortsatt vård enligt utredningens förslag till 21 § andra stycket LVU ska upphöra. Det föreslås endast föreskrivas att sådan vård upphör när barnet fyller 18 år. Med hänsyn till att den praxis som anger under vilka förutsättningar vård enligt 2 och 3 §§ LVU ska upphöra föreslås kodifieras anser förvaltningsrätten att det även bör tydliggöras under vilka förutsättningar vård enligt utredningens förslag till 21 § andra

stycket LVU ska upphöra. Därvid bör särskilt övervägas vilken betydelse en omplacering skulle få. Typiskt sett brukar frågan om placering ha liten betydelse för frågan om fortsatt vård. Enligt förvaltningsrättens mening skulle dock en omplacering kunna ha stor betydelse vid bedömningen av vad som är bäst för barnet med hänsyn till de omständigheter som anges särskilt ska beaktas vid den bedömningen.

Handläggning i domstol

I promemorian föreslås att socialnämnden ska fatta ett särskilt beslut om fortsatt vård och att beslutet ska underställas förvaltningsrätten senast inom fyra veckor från dagen för beslutet, 21 b § LVU.

Det föreslås inte någon bestämmelse som reglerar vad förvaltningsrättens prövning av det underställda beslutet ska avse. I fråga om omedelbara omhändertaganden, tillfälliga flyttningsförbud och tillfälliga utreseförbud gäller att förvaltningsrätten ska pröva om ett sådant beslut ska fastställas. Även om det kan tyckas uppenbart att det är en motsvarande prövning som förvaltningsrätten har att göra, bör en bestämmelse med sådan innebörd införas.

De beslut som för närvarande underställs förvaltningsrättens prövning enligt LVU är beslut som är av tillfällig karaktär och som typiskt sett efterföljs av en ansökan. Det föreslagna förfarandet avviker från den konstruktionen. Med hänsyn till att förslaget innebär att vård ges på en ny grund, som inte är av endast tillfällig karaktär, anser förvaltningsrätten att det bör övervägas om ett beslut om fortsatt vård i stället ska meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden. Av samma anledning bör övervägas om det i mål om fortsatt vård, utöver rätt till offentligt biträde, även ska hållas muntlig förhandling om detta inte är uppenbart obehövligt.

Hemtagningsbegäran

Förvaltningsrätten är positiv till förslagen som rör hemtagningsbegäran och noterar att de skulle kunna genomföras oberoende av utredningens övriga förslag.

I promemorian föreslås att möjligheten att begära hemtagning regleras genom 21 a § första stycket LVU. Rätten att begära hemtagning föreslås gälla för ett barn som har fyllt 15 år och den eller de som har vårdnaden om ett barn. Förvaltningsrätten anser att den rätten bör tillkomma även för unga som är 18–20 år.

I promemorian föreslås vidare att möjligheten att begära hemtagning begränsas genom 21 a § andra stycket LVU. Det bör dock övervägas huruvida det också ska regleras hur socialnämnden ska hantera en begäran som ändå framställs inom sexmånadersfristen, t.ex. genom ett formellt beslut om avvisning.

Flyttningsförbud

I promemorian föreslås att bestämmelserna om flyttningsförbud flyttas från LVU till socialtjänstlagen. Med hänsyn till att flyttningsförbud innefattar ett tvingande moment anser förvaltningsrätten att bestämmelserna även fortsatt ska finnas i LVU.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Annika Lowén efter föredragning av förvaltningsrättsfiskalen Alexander Trennemark.

Annika Lowén